

Organizacja i przebieg akademickich wyborów Kadencja 2024-2028

Dr hab. Dorota Sylwestrzak
Uniwersytet Mikołaja
Kopernika
Radca prawny

Źródła regulacji

- Ustawa - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce
- Statuty (załączniki – ordynacja wyborcza, regulamin wyborczy) – art. 34 ust. 1 pkt 1 u.p.s.w.n. (statut określa zasady organizacji i funkcjonowania uczelni sposób powoływania i odwoływania organów uczelni, w tym podmioty uprawnione do wskazywania kandydatów na rektora, oraz sposób organizowania wyborów do organów uczelni)

Organy uczelni (art. 17 u.p.s.w.n.)

- W publicznej: rada uczelni, rektor i senat;
- W niepublicznej: rektor i senat.
- Statut uczelni może przewidywać również inne organy uczelni.

Regulaminy, ordynacje

- Zasady i tryb wyborów:
 - **Organów kolegialnych** (senat, kolegium elektorów, rada uczelni, rada dyscypliny) komisja wyborcza: uczelniana i wydziałowe
 - **Organów jednoosobowych** (rektor, prorektorzy, dziekan, prodziekani, dyrektorzy instytutów)

Czynne prawo wyborcze - art. 10 u.p.s.w.n. - prawo głosowania

- członkowie wspólnoty:
 - pracownicy uczelni (art. 112 u.p.s.w.n. nauczyciele akademicki oraz pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi)
 - doktoranci
 - Studenci
 - Członkami wspólnoty nie są członkowie rady uczelni!!!! (art. 19 ust. 2 w zw. z art. 22 ust. 1 u.p.s.w.n.), doktoranci eksternistyczni

Czynne prawo wyborcze - pracownicy uczelni - regulacje statutowe

- nauczyciele akademicy zatrudnieni na Uniwersytecie jako podstawowym miejscu pracy

Bierne prawo wyborcze - prawo kandydowania (regulacje statutowe)

- Nauczyciele akademicki zatrudnieni na Uniwersytecie jako podstawowym miejscu pracy, którzy nie ukończyli 67. roku życia, pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi, zatrudnieni w pełnym wymiarze czasu pracy, studenci, doktoranci, przy czym wymogu zatrudnienia na Uczelni nie dotyczy rektora (Statut UMK)
- Nauczyciele akademicki, zatrudnieni na Uniwersytecie jako podstawowym miejscu pracy, którzy nie ukończyli 65 roku życia, a w przypadku osób posiadających tytuł profesora 70 roku życia, pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi zatrudnieni na Uniwersytecie w pełnym wymiarze czasu pracy, studenci, doktoranci (Statut UJ)

Wybory rektora

- 1. **Uczelnia publiczna** – wybierany przez kolegium elektorów (art. 24 ust. 2 pkt 1 u.p.s.w.n.)
- 2. **Uczelnia niepubliczna** – wybierany przez założyciela albo senat albo inny określony w statucie organ uczelni (art. 24 ust. 2 pkt 2 u.p.s.w.n.)

Wybory kolegium elektorów (materia statutowa) art. 25 u.p.s.w.n.

- **1. Skład** (min. 20 % studenci i doktoranci) Liczbę studentów i doktorantów ustala się proporcjonalnie do liczebności obu tych grup w uczelni, z tym że każda z tych grup jest reprezentowana przez co najmniej jednego przedstawiciela. Tryb powołania do kolegium elektorów studentów i doktorantów oraz czas trwania ich członkostwa w kolegium elektorów określa odpowiednio regulamin samorządu studenckiego oraz regulamin samorządu doktorantów.
- **2. Tryb wyboru**

Wymogi dla członków kolegium elektorów (art. 25 ust. 2 i 3 w zw. z art. 20 ust. 1 pkt 1- 5 i 7 u.p.s.w.n.)

- 1) ma pełną zdolność do czynności prawnych;
- 2) korzysta z pełni praw publicznych;
- 3) nie był skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 4) nie był karana karą dyscyplinarną;
- 5) w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie pracował w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, nie pełnił w nich służby ani nie współpracował z tymi organami;
- 6) nie ukończył 70. roku życia do dnia rozpoczęcia kadencji;
- 7) nie może pełnić funkcji organu tej lub innej uczelni;
- 8) nie może być zatrudnionym w administracji publicznej (cel apolityczność)

Uczelnia nie może określać dodatkowych wymagań dla członków kolegium elektorów poza wymaganiami określonymi w przepisach ustawy. !!!!!!!!!!!

Kadencja

- 4 lata
- kadencja poszczególnych członków może być krótsza – wskutek wygaśnięcia mandatu lub w przypadku przedstawicieli studenckich i doktoranckich końca czasu trwania.

Wygaśnięcie członkostwa (art. 25 ust. 3 u.p.s.w.n.)

- Śmierć,
- Rezygnacja z członkostwa,
- Niezłożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, zwanego dalej "oświadczeniem lustracyjnym", informacji, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy, ("informacji lustracyjnej"),
- Zaprzestania spełniania wymagań dla członka elektorów

Kandydaci na Rektora

- Kandydatów na rektora uczelni publicznej wskazuje rada uczelni, po zaopiniowaniu przez senat (art. 18 ust. 1 pkt 5 u.p.s.w.n.), a także (o ile statut tak przewiduje) inne uprawnione do tego podmioty określone w statucie (art. 34 ust. 1 pkt 1 u.p.s.w.n.).
- Brak ograniczeń co do liczby kandydatów, których mogą wskazać rada uczelni i uprawnione do tego podmioty.

Wymogi dla Rektora (art. 24 ust. 1 w zw. z art. 20 ust. 1 pkt 1-7 u.p.s.w.n.)

- ma pełną zdolność do czynności prawnych,
- korzysta z pełni praw publicznych,
- nie był skazany prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- nie był karany karą dyscyplinarną,
- w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie pracował w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, nie pełnił w nich służby ani nie współpracował z tymi organami,
- posiada co najmniej stopień doktora,
- nie ukończył 67. roku życia do dnia rozpoczęcia kadencji.

!!!!!!! Statut uczelni może przewidywać dodatkowe wymagania dla rektora, które kandydat do objęcia tej funkcji jest obowiązany spełniać.

Wybór Rektora

- Wybór rektora uczelni publicznej jest dokonywany bezwzględną większością głosów (art. 24 ust. 3 u.p.s.w.n.).
- Większość bezwzględna jest osiągnięta, gdy podczas głosowania liczba głosów „za” jest większa od sumy głosów „przeciw” i „wstrzymujących się”, (co najmniej o jeden głos popierający więcej od sumy pozostałych ważnie oddanych głosów).
- Przewodniczący kolegium elektorów (uczelnia publiczna) / założyciel, przewodniczący senatu albo inny organ, który dokonał wyboru (uczelnia niepubliczna) zawiadamia Ministra o wynikach wyborów rektora uczelni publicznej (art. 24 ust. 4 pkt 1 u.p.s.w.n.).

Kadencja

- **4 lata** i rozpoczyna się w dniu 1 września roku, w którym został wybrany (art. 26 ust. 1 u.p.s.w.n.)
- Ta sama osoba może być rektorem uczelni publicznej nie więcej niż przez 2 następujące po sobie kadencje.
- **Do dwukadencyjności nie wlicza się okresu, gdy:**
- A) dana osoba została powołana przez ministra na pierwszego rektora uczelni na okres roku
- B) dana osoba została wybrana na nowego rektora w trakcie trwania kadencji na okres do końca tej kadencji
- W przypadku niedokonania wyboru rektora przed 1 września obowiązki rektora pełni osoba wskazana w statucie uczelni, a w przypadku braku wskazania takiej osoby najstarszy członek senatu posiadający co najmniej stopień doktora (art. 26 ust. 3 u.p.s.w.n.).

Wygaśnięcie mandatu Rektora (art. 24 ust. 5 u.p.s.w.n.)

- śmierć,
- rezygnacja z członkostwa,
- niezłożenie oświadczenia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, "oświadczenia lustracyjnego", informacji, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy, "informacji lustracyjnej",
- zaprzestania spełniania wymagań określonych w ustawie lub dodatkowych określonych w statucie

Wygaśnięcie mandatu Rektora

- Organ właściwy do stwierdzenia:
 - 1) Uczelnia publiczna – kolegium elektorów
 - 2) Uczelnia niepubliczna – założyciel

W przypadku wygaśnięcia mandatu rektora, nowego rektora na okres do końca kadencji w uczelni:

- 1) publicznej - wybiera kolegium elektorów;
- 2) niepublicznej - powołuje założyciel albo wybiera senat albo inny określony w statucie organ uczelni, o którym mowa w art. 17 ust. 2.

W okresie od dnia stwierdzenia wygaśnięcia mandatu do dnia wyboru albo powołania rektora obowiązki **rektora pełni osoba wskazana w statucie uczelni**, a w przypadku braku wskazania takiej osoby najstarszy członek senatu posiadający co najmniej stopień doktora.

Odwołanie Rektora (art. 27 u.p.s.w.n.)

- Na uczelni publicznej – **kolegium elektorów większością co najmniej 3/4 głosów w obecności co najmniej 2/3 jego statutowego składu.** (wniosek o odwołanie rektora uczelni publicznej może być zgłoszony przez senat większością co najmniej 1/2 głosów statutowego składu albo przez radę uczelni).
- Na uczelni niepublicznej – **założyciel**
- W okresie od dnia odwołania rektora do dnia wyboru albo powołania rektora obowiązki rektora pełni osoba wskazana w statucie uczelni, a w przypadku braku wskazania takiej osoby najstarszy członek senatu posiadający co najmniej stopień doktora.

Wybory członków senatu - skład (art. 29 u.p.s.w.n.)

1. w publicznej uczelni akademickiej:

- a) profesorowie i profesorowie uczelni, którzy stanowią nie mniej niż 50% składu senatu,
- b) studenci i doktoranci, którzy stanowią nie mniej niż 20% składu senatu,
- c) nauczyciele akademicy zatrudnieni na stanowiskach innych niż określone w lit. a i pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi, którzy stanowią nie mniej niż 25% składu senatu;

2. w publicznej uczelni zawodowej:

- a) nauczyciele akademicy posiadający co najmniej stopień doktora, którzy stanowią nie mniej niż 50% składu senatu,
- b) studenci, którzy stanowią nie mniej niż 20% składu senatu,
- c) nauczyciele akademicy nieposiadający stopnia doktora i pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi, którzy stanowią nie mniej niż 25% składu senatu;

3. w niepublicznej uczelni akademickiej:

- a) nauczyciele akademicy i pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi,
- b) studenci i doktoranci, którzy stanowią nie mniej niż 20% składu senatu;

4. w niepublicznej uczelni zawodowej:

- a) nauczyciele akademicy i pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi,
- b) studenci, którzy stanowią nie mniej niż 20% składu senatu.

Wybory członków senatu - skład

- Oprócz ww. osób w skład senatu wchodzi rektor jako przewodniczący (art. 31 ust. 1 u.p.s.w.n.).
- Osoby należące do ww. grup wybierają członków senatu ze swojego grona. Kandydata może zgłosić każdy członek wspólnoty uczelni. Wybory są tajne (art. 29 ust. 3 ustawy).
- Tryb wyboru do senatu studenta i doktoranta oraz czas trwania jego członkostwa w senacie określa odpowiednio regulamin samorządu studenckiego oraz regulamin samorządu doktorantów (art. 30 ust. 3 ustawy). Liczbę studentów i doktorantów ustala się proporcjonalnie do liczebności obu tych grup w uczelni, z tym że każda z tych grup jest reprezentowana przez co najmniej jednego przedstawiciela.

Wymogi dla członków senatu (art. 29 ust. 4 w zw. z art. 20 ust. 1 pkt 1-5 i 7 u.p.s.w.n.)

- 1) ma pełną zdolność do czynności prawnych,
- 2) korzysta z pełni praw publicznych,
- 3) nie był skazany prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- 4) nie był karany karą dyscyplinarną,
- 5) w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie pracował w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów nie pełnił w nich służby ani nie współpracowała z tymi organami,
- 6) nie ukończył 70. roku życia do dnia rozpoczęcia kadencji.

!!!!!!!!!!!!!!Uczelnia nie może określać dodatkowych wymagań dla członków senatu, poza wymaganiami określonymi w przepisach ustawy.

Kadencja senatu art. 30 u.p.s.w.n.

- 4 lata i rozpoczyna się w dniu 1 września (art. 30 ust.1)
- W uczelni publicznej ta sama osoba może być członkiem senatu nie więcej niż przez 2 następujące po sobie kadencje.
- Tryb wyboru do senatu studenta i doktoranta oraz czas trwania jego członkostwa w senacie określa odpowiednio regulamin samorządu studenckiego oraz regulamin samorządu doktorantów.

Wygaśnięcie mandatu

- śmierć członka,
- rezygnacja z członkostwa,
- niezłożenie oświadczenia lustracyjnego lub informacji lustracyjnej,
- zaprzestanie spełniania wymagań na członka senatu

Wygaśnięcie członkostwa w senacie uczelni stwierdza niezwłocznie przewodniczący senatu (z zasady rektor).

Obowiązki związane z lustracją

- oświadczenie lustracyjne lub informacja o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego w chwili wyrażenia zgody na kandydowanie
- składane w Kancelarii Niejawnej Uniwersytetu
- dokumenty lustracyjne powinny być niezwłocznie przekazane do Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej celem dalszego rozpoznania,
- wcześniejsze złożenie oświadczenia lustracyjnego powoduje wygaśnięcie obowiązku jego powtórnego składania, jednak osoba zainteresowana przedkłada informację o uprzednim złożeniu oświadczenia. Jednocześnie z obowiązku złożenia właściwego dokumentu lustracyjnego zwolnione są osoby urodzone po dniu 1 sierpnia 1972 r.

Komisje wyborcze

- **Uczelniane i wydziałowe**
- **Zakres działania:**
 - przeprowadzanie wyborów
 - czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procedury wyborczej (w tym zgłaszanie kandydatur, rozstrzyganie wątpliwości związanych z ich przebiegiem, stwierdzanie ważności wyborów i rozpatrywanie protestów wyborczych)

Komisje wyborcze skład tryb działania - materia statutowa (UMK)

- 1) ustalanie kalendarza czynności wyborczych,
- 2) planowanie, organizowanie i wykonywanie czynności wyborczych niezbędnych do przeprowadzenia wyborów,
- 3) ustalanie wzorów formularzy, sprawozdań, kart do głosowania oraz innych dokumentów związanych z wyborami,
- 4) rejestrowanie kandydatów w wyborach,
- 5) rozstrzyganie wątpliwości związanych z przebiegiem wyborów,
- 6) organizowanie wynikających z przepisów zebrań wyborczych oraz określanie zasad ich przebiegu i prowadzenia,
- 7) informowanie wspólnoty Uniwersytetu o przeprowadzanych wyborach, w szczególności o terminach wynikających z kalendarza czynności wyborczych, zasadach wyborów i głosowania oraz wynikach wyborów,
- 8) zabezpieczanie dokumentacji wyborczej,
- 9) stwierdzanie ważności wyborów,
- 10) wydawanie aktów stwierdzających wybór do pełnienia określonej funkcji na Uniwersytecie,
- 11) przedstawianie właściwym organom Uniwersytetu wniosków i rekomendacji mających na celu usprawnienie przeprowadzania wyborów na Uniwersytecie

Komisje wyborcze skład tryb działania - materia statutowa (UMK)

W przypadku wątpliwości lub sporów dotyczących stosowania przepisów statutu lub regulaminu związanych z przeprowadzanymi wyborami komisja wyborcza dokonuje wykładni tych przepisów oraz decyduje w sprawach, które nie zostały unormowane, a wymagają rozstrzygnięcia w toku wyborów

Proceduralne przesłanki ważności wyborów, podjęcia uchwał

- Kworum + Większość

Kworum

- Skrót łac. formuły quorum praesentia sufficit („których obecność wystarcza”).
- „Minimalny konieczny odsetek liczby członków danego organu, którzy muszą być obecni w czasie głosowania” [L. Garlicki, Komentarz do art. 120 [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, t. II, red. L. Garlicki, Warszawa 2001, s. 5].
- ułamkowemu określeniu kworum towarzyszy określenie podstawy jego obliczenia

Sposoby obliczania kworum

1. **ustawowa liczba członków danego organu** – podstawą obliczenia kworum jest liczba członków danego organu określona przepisami prawa, niezależnie od tego, jaka aktualnie jest rzeczywista liczba członków (pewna liczba mandatów może w danym momencie pozostawać nieobsadzona),
2. **ogólna liczba członków danego organu** – podstawą obliczenia kworum jest aktualna liczba członków danego organu (podstawa ta ma więc zmienny charakter, w zależności od tego, ile mandatów pozostaje nieobsadzonych w danym momencie)

Klasyfikacja większości

- 1. Zwykła
- 2. Bezwzględna
- 3. Kwalifikowana
- 4. Ustawowa

Większość zwykła

- W głosowaniu w danej sprawie liczba głosów "za" przewyższa liczbę głosów "przeciw". Żadne inne czynniki, w szczególności liczba głosów wstrzymujących się, nie są brane pod uwagę.
- Równa liczba głosów "za" i "przeciw" oznacza brak decyzji.
- Może mieć zastosowanie w głosowaniach alternatywnych, w których do wyboru jest kilka opcji (np. kilka kandydatur na dane stanowisko), wówczas wybrana zostaje ta, która uzyskała największe poparcie.

Większość bezwzględna

- więcej niż połowa głosów oddanych (art. 4 §1 pkt 10 k.s.h.)
- Krytyce poddany pogląd M. Chmaja (50 + 1 głos, w przypadku nieparzystej liczby głosów czyniła ją w pewnych sytuacjach większością kwalifikowaną jako wymagającą uzyskania co najmniej 50% głosów plus 2 głosy)
- wstrzymanie się od głosu oznacza „sprzeciw”, liczony jest stosunek głosów „za” do – łącznie – głosów „przeciw” i „wstrzymujących się”, a stosunek ten musi być większy na rzecz głosów „za” aby doszło do skutecznego powzięcia uchwały, wyboru kandydata

Większość kwalifikowana

- większość określona proporcją ustalającą minimum (w liczniku) wymaganych głosów za projektem lub oddanych na kandydata (kandydatów) do liczby biorących udział w głosowaniu lub uprawnionych do głosowania
- Np. większość $\frac{2}{3}$ głosów, $\frac{3}{4}$ głosów
- głosy „wstrzymujące” traktowane podobnie, jak w przypadku większości bezwzględnej, jako głosy de facto „przeciw”, mogą też nie być brane pod uwagę przy ustalaniu większości kwalifikowanej

Większość ustawowa

- dla oceny, czy w głosowaniu osiągnięto wymaganą większość głosów, nie jest istotna liczba osób uczestniczących w głosowaniu, lecz ustawowa liczba osób (np. posłów)
- uregulowane zostały w przepisach Konstytucji: np. art. 158 ust. 1 Sejm wyraża Radzie Ministrów wotum nieufności **większością ustawowej liczby posłów** na wniosek zgłoszony przez co najmniej 46 posłów i wskazujący imiennie kandydata na Prezesa Rady Ministrów, art. 159 ust. 2 Prezydent Rzeczypospolitej odwołuje ministra, któremu Sejm wyraził wotum nieufności **większością głosów ustawowej liczby posłów, art. 98 ust. 3** Sejm może skrócić swoją kadencję uchwałą podjętą większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby posłów